

50 éve a gyermekgyógyászat szolgálatában

Novák Károly István beszélgetése dr. Balla Árpád orvossal

– Nemrég, egy előadáson hallottam, hogy 51 éve vette át az orvosi diplomáját. Több mint fél évszázados orvosi karrierjének meghatározó részét Székelyudvarhelyen töltötte, viszont a felmenői csiki származásúak, gyermekkorára Brassóhoz kötődik, tanulmányait pedig Marosvásárhelyen végezte.

– Brassóval kezdeném, ahol gyerekkoromat töltöttem. Az iskolát a római katolikus elemi iskolában, majd a római katolikus főgimnáziumban, az államosítás után (1948-tól) pedig a Magyar Vegyes Líceumban végeztem, ott érettségiztem. Természetesen egy más oktatási elv szerint kaptuk a nevelést, a régi egyházi nevelésben részesültünk, az utolsó 4 évben volt csak vegyes osztály, amikor lányokkal együtt jártunk az iskolába. Az érettségi után Marosvásárhelyre felvételiztem, az Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetemre. 1954-ben áttettek – így tudom kifejezni magam, mert nem az én saját kérésemre helyeztek át – a gyermekgyógyászati karra. 1957-ben végeztem érdemdiplomával, utána pedig Baróra kerültem. Három évet dolgoztam Baróton mint gyermekgyógyász körzeti orvos, természetesen ott is bedolgoztam napi 2 órát az újszülött osztályra, majd 1960-ban versenyvizsgáztam Marosvásárhelyen. Az orvosi versenyvizsgával Székelyudvarhelyet választottam. Nyugdíjazásomig, azaz 2002-ig aktívan a gyerekosztályon dolgoztam, kezdetben 3 évet mint alorvos, utána mint szakorvos. 1982-től 2002-ig, tehát 20 éven keresztül a gyerekosztály vezető főorvosa voltam, 100 ágyas gyerekosztályt vezettem. Közben, 1978-ban doktoráltam, illetve akkor védtem meg a disszertációt, 1979-ben kaptam meg az orvostudomány doktora diplomát. Disszertációm témája *A magnézium szere-*

pe a csecsemőkori rachitisben. Ez több részt foglal magába. Az első, állatkísérletes részét a marosvásárhelyi egyetemen végeztem Bedő professzor vezetésével és támogatásával, a klinikai tanulmányokat pedig Székelyudvarhelyen folytattam, a laboratóriumi vizsgálatokat itt végeztük. Egy egész munkacsoport alakult 1975-ben, mintegy 16-an dolgoztunk több éven keresztül ezen a munkán.

– Említette, hogy a szűkebb értelemben vett orvosi munka mellett még különböző tisztségeket vállalt a kórháznál. Köztudomású, hogy az egészségügyi oktatás is a szívügye volt, a doktori disszertációhoz kapcsolódóan, illetve amellet igen kiemelkedő tudományos munkásság áll ön mögött. Mindez egy kisvárosban történt, az elmúlt szinte fél évszázadban. Milyen motivációja volt? Időnként nem gondolta, hogy esetleg egy egyetemi központban könnyebb lett volna a pályát végigjárni? Hogyhogy Udvarhelyen maradt?

– Hiába gondoltam, hogy esetleg egy jobb helyen is tudnék dolgozni és eredményt elérni. Szerettem volna azt bizonyítani, hogy kicsi helyen is, ha az ember utána jár, megfelelő eredményt lehet elérni. Az egyetemi központban való tevékenység egyszerűen azért nem jött számításba abban az időben, mert a nevem folytán én a kisebbséghez tartoztam és tartozom ma is. Zárójelben jegyzem meg, hogy első alkalommal, amikor a doktori felvételi vizsgára jelentkeztem, az volt a válasz Vásárhelyen 1972-ben, hogy menjek haza, mert elsősorban az olténiai körorvosokat kell felvegye a professzor úr doktorandusnak, nem minket. Utána pedig úgy gondoltam, csak be kell bizonyítani, hogy kis helyen is lehet dol-

gozni. Most is benne van az orvosi továbbképzésben, hogy az egyetem elvégzése után ahhoz, hogy az ember szakorvos legyen, először alorvosi, majd szakorvosi vizsgát, utána pedig főorvosi vizsgát kell letégyen. Ez a törvény 1957-ben jelent meg, Berlogea minisztersége alatt vezették be ezt a vizsgarendszert. 3 évet kellett tölteni vidéken, tehát körzetben, utána pedig lehetett vizsgára jelentkezni. Addig, amíg ez a törvény nem létezett, aki érdemdiplomával végzett, csak 6 hónapot kellett vidéken töltsön. Viszont amikor végeztem, ezt már eltörölték, tehát 3 évet kellett eltöltsen vidéken. Amellett, hogy szerettem ezt a tevékenységet, úgy gondoltam, azért is le kell doktoráljak. Abban az időben volt egy törvény, hogy akinek megvan a doktorátusa, nem kell letégye a főorvosi vizsgát, hanem elismerik főorvosnak. De amire jelentkeztem és megvédtem a disszertációt, arra ez a törvény megszűnt, így Bukarestbe kellett mennem főorvosi vizsgára, 51 évesen.

Részt vettem a középkezdő, vagyis az egészségügyi szakdolgozók oktatásában is. 1962-től voltam az egészségügyi iskolaközpont, majd líceum tanára, ahol kezdetben közegészségtant, majd gyermekgyógyászatot adtam le. 8 évig igazgatója is voltam ennek az intézménynek, ezt nagyon szerettem, lettem az első fokozati tanári vizsgát is.

Balla Árpád

Született Barssóban, 1932. április 18-án.

Gyermekgyógyász, gyermekkardiológus szakorvos.

Az orvostudományok doktora.

Országos gyermekgyógyászati tudományos ülések, továbbképző tanfolyamok szervezője, amelyeken tudományos előadásokat tart.

Százötvennél több tudományos írás szerzője.

Kutatási területe: a magnéziumcsere a gyermekkorban.

– *Doktori disszertációját a magnéziumhiány okozta betegségekről, a rachitistról írta, de önnek vannak még más érdeklődési területei, például a demográfiai változások, a népesedés kérdésköre, ennek az orvosi vonatkozásai is foglalkoztatják.*

– A magnézium anyagcserén kívül több érdeklődési köröm is volt, elsősorban a gyermek kardiológia. A képzésemet Bukarestben, a Fundeni klinikán, majd Pesten Kamarás professzornál szereztem. Elsősorban a gyerekkori magas vérnyomással foglalkoztunk. 1984 és 1986 között egy nagy munkacsoporttal felmértük a Hargita megyei 7–14 éves iskoláskorú gyermekek normál vérnyomását. Meghatározott szabályok szerint végeztük a munkát és összeállítottuk az úgynevezett percentilis táblázatot. Ez azért kell a gyakorlatban, mert a gyakorló orvos megnézi a gyermek vérnyomását, ebből a táblázatból pedig látja, hogy például egy 14 éves fiúgyermeknek mennyi kell legyen a normál vérnyomása. Tudtommal főleg Amerikában végeztek ilyen felméréseket, Magyarországon 2 csoport is, Romániában a mi munkánkon kívül nem ismerek mást, aki végzett volna ilyen populációs, úgynevezett normál vérnyomás mérési vizsgálatokat.

Egy időben megyei gyermekgyógyász főorvos is voltam, azonkívül mint székelyudvarhelyi gyermekgyógyász főorvos is feltétlen kötődtem a demográfiai számok, tehát a születés, halálozás, természetes szaporulat tanulmányozásához. Nyugdíjasként is folytattam ezt a tevékenységet. 1970-től szinte napjainkig követtem Hargita megye demográfiai adatait.

– *Az ön pályája mellett maradva, 1990 után értelemszerűen több lehetőség nyílt, tehát nagyobb szakmai mozgástere lett. Része volt az Erdélyi Múzeum Egyesület Szemészeti és Orvostudomány szakosztályának újraalapításában, de ugyanakkor a Pápai Páriz Ferenc alapítvány életre hívása is önhez kapcsolódik.*

– Az újraindítás nem teljesen az én nevemhez fűződik. Az Erdélyi Múzeum Egyesület Orvostudomány szakosztályának viszont kezdettől vezetőségi tagja voltam és 5 éven keresztül elnöke, az országos EME-nek is alapító tagja vagyok és választmányi tagja a mai nap is. 1991-ben itt Székelyudvarhe-

lyen szerveztük meg nagy sikerrel az első tudományos vándorgyűlést, ahol mintegy 187 magyar orvos gyűlt össze, azután 2000-ben itt szerveztük meg az EME 10 éves jubileumi gyűlését is.

Ami a Pápai Páriz alapítványt illeti, erről azt kell tudni, hogy már az 1990-es években írtam egy beadványt az EME Orvostudomány szakosztályához, hogy létre kellene hozni egy Pápai Páriz érmet vagy díjat. Erre nem kaptam választ. Az orvosok és a gyógyszerészek, egyáltalán az egészségügyben dolgozó kollégák az EME-től semmiféle elismerésben sem részesültek, csak az Egészségügyi Minisztérium részéről. 1999-ben, amikor úgy beszéltek, hogy 2000-ben itt lesz a jubileumi ülés, jóváhagyták, hogy a díjat esetleg létre lehet hozni, de nagy vita született, hogy van-e rá pénz. Akkor elhatároztam, hogy egy egyéni alapítványt teszek. Nagy nehezen bejegyeztük a Pápai Páriz alapítványt, egy 5 tagú kuratóriummal. Ennek egyik fő célkitűzése, hogy évente 1-3 Pápai Páriz-díjat adjunk át a kiválóságoknak az Erdélyben kifejített tudományos és szakmai tevékenységért. Ez azóta is minden évben megy. Az alapítvány másik célkitűzése pedig az, hogy támogassa a szakmai továbbképzést mind az orvosok, mind a szakdolgozók számára is. Tudományos gyűléseket szervezünk, ma már az 53-nál tartunk.

– *Annak ellenére, hogy az orvostudományban és a gyógyszerészetben dolgozók nem igazán részesülnek mindig megfelelő elismerésben, ön számos díj birtokosa, tehát érződik, hogy a munkáját magas szinten megbecsülik.*

– Megemlíteném, hogy három éve az Erdélyi Múzeum Egyesület orvostudományi szakosztálya létrehozta a „Lencsés György – Ars Medica” díjat. Mondtam, hogy elismerés, amit addig orvosokként kaptunk, az Egészségügyi Minisztérium vagy az Államtanács részéről érkezett. Én kaptam egy ilyen egyszerű kicsi érdemérmét az Államtanáctól, egy kitüntetést az Egészségügyi Minisztériumtól, 1990 után pedig polgármesteri díszoklevélben részesültem Székelyudvarhelyen. A Magyar Egészségügyi Társaság részéről Németh László érmet, az Orvosi Kollégium részéről egy életműdíjat és 2006-ban Generisch-díjat

kaptam Budapesten. A Magyar Egészségügyi Társaság alapító tagja és a Kárpát-medencei elnöke voltam több mint 10 évet, 2005-ig. Ennek keretében számtalan nagy jelentőségű, szakmai, orvosi és szakdolgozói továbbképzőt szerveztünk az anyaországban, természetesen Erdélyben, valamint a Kárpát-medence többi részén, Felvidéken, Délvidéken és Kárpátalján is. Erdélyből több mint 545 tagja volt a szervezetnek, most valamelyest csökkent, mert már nem tartunk annyira igényt erre a támogatásra.

– *Ahogy hallgattam majd egy fél évszázadnak az összegzését, amiből persze csak szeleteket lehetett felvillantani, úgy tűnt, hogy ez egy kerek életpálya. Egy ilyen életúttal ön mögött mi az, amit még kihívásnak tart, amit még esetleg nem tudott idáig elérni, de meg szeretne valósítani?*

– Elégedett vagyok, ez a leghelyesebb kifejezés. Úgy éreztem, ez belső indíttatás volt. Amit tettem, a helyi közösségért tettem, érdekek nélkül, ezért nyugodt vagyok. Van egy magánrendelőm, minden nap 2 órát dolgozom. Amit még be kellene fejezzek, az egy számadás, melynek címe: „50 éve a gyermekgyógyászat szolgálatában”. Ennek nagyobb része már meg van írva, még a gyermekgyógyászat története van hátra, azt valahogy kihagytam, mert ott számos adatot kell bevenni. Az irodalomhoz tehetségem nincsen, inkább szakbeszámolóknak vagy szakkönyvnek szánom, nem kimondottan szakemberek részére, hanem be szeretném mutatni az elődeim és a magam tevékenysége által a gyermekosztályon 50 év alatt elért eredményeket. Amikor ide kerültem 1960-ban, akkor évente 150 vagy ennél több csecsemő-elhalálozás volt. Tessék elképzelni 150 kicsi keresztet, s ha ezt megszorozzuk 10-zel, az 1500. Manapság, például 2000-ben évente 10-11 elhalálozás volt, tehát óriási csökkenés következett be, természetesen ehhez a közegészségügyi viszonyok fejlődése és az egészségügyi dolgozók hozzáállása jelentősen hozzájárult.

